

FEMİNİST ANTİMİLİTARİST BİR YAKLAŞIM:

İSRAİL'İN KARANLIK ZAMANLARINDAN

Mirjam Hader Meerscham

Çeviren: Seray Akyıldırım, Güliz Türkoğlu

Mirjam Hader Meerscham, bu makaleyi kendisinden Gazze saldırısı ve İsrail-Filistin sorunu üzerine fikirlerini içeren bir yazı talep etmemiz üzerine kaleme almıştır. İsraili feminist yazar bu yazıda İsrail'deki politik ve askeri gelişmeleri toplumun militer yapısı içinden anlamlandırmakta; üyesi olduğu New Profile örgütünün bu gelişmelerle ilgili yorum ve bakış açısını iletmektedir.

Yazar, İsrail'in militer ortamında ordunun ve askerlik görevinin “topluma bir katkı” olmadığını düşünmenin zorluğundan bahsetse de gün geçtikçe daha çok İsrailinin vicdani/ideolojik/ekonomik nedenlerle askeri görevin gerekliliğine inanmadığını belirtmektedir. Bir İsraili olarak İsrail'in baskıcı politikalarına karşı durmayı içinde bulunulan kültürü eleştirel olarak algılayabilmeye bağlar ve “herkesin kendisi hakkında düşünmesi, masum olmayabileceğini öğrenmesi” gerektiğini vurgular.

İsrail ordusu tarafından Gazze'ye ve Gazze halkına karşı yapılan son saldırılardan önceki aylarda, benim de üyesi olduğum İsraili feminist örgüt New Profile, askeri gücün gerekliliğine ve toplumsal konumuna sıkı sıkıya bağlı olanlar tarafından, deyim yerindeyse, çok fazla “negatif ilgi”ye, daha doğrusu “taciz”e maruz kaldı.

New Profile, İsrail toplumunun kanlı militarist doğasının, İsrail'in Arap komşuları ile sorunlarının çözümü için alternatif, şiddet içermeyen yollar izlemekte zorlanmasının, özellikle Filistin bölgesinde kırk yılı aşkın süredir devam eden işgali ve bunun getirdiği affedilmez adaletsizlikleri sonlandıramamasının esas nedeni olmakla kalmayıp aynı zamanda cinsiyet, sınıf ve etnik yapı açısından eşit olmayan bir toplum yarattığına ve onu yaşattığına inanan kadınlar ve erkeklerden oluşan bir gruptur. Ordular, tanımları itibariyle hiyerarşik ve eşitliğin olmadığı örgütlenmelerdir. Aynı zamanda, genelde cinsiyetçi erkeklik stereotipleriyle ilişkilendirilen muhafazakâr değerleri temsil ederler.

New Profile, on yılı aşkın bir süredir kendi militarizm eleştirisini geliştirmekte ve İsrail halkının bu konudaki farkındalığını artırma amaçlı eylemler yapmaktadır. Eylemlerimiz ve fikirlerimiz hakkında web sitemizden (www.newprofile.org) bilgi alabilirsiniz.

Eylemliliğimizin meşruiyetini yok etmek ve itibarını sarsmak üzere ortaya çıkan bu yeni ve bize odaklanan kararlı çabaları anlamaya çalışırken, New Profile'da bazılarımız bunun 2006

yazının kasvetli İkinci Lübnan Savaşı'yla bağlantılı olduğunu düşündü. İsrail ordusunun, çoğunlukla kabul edildiği gibi, kendisini görmek ve göstermek istediğinden tehlikeli şekilde daha az verimli ve fazlasıyla güçlü gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu korkunç, yıkıcı kampanya sonrasında, İsrail'de bir moral bozukluğu vardı –sadece ülke yönetimine karşı değil, belki de daha çok orduya yönelik derin bir hayal kırıklığı. Bu, New Profile olarak bizce, genç İsraililerin topluma “borçlu” oldukları iki yıl zorunlu askerlik hizmeti ile (kadınlar için iki, erkekler için üç yıl) otomatik olarak özdeşleşmeme eğilimleri ile birlikte son dönemde New Profile'a yönelen çeşitli saldırıların (yasal ve cezai soruşturmalar dahil) arkasındaki sebep olabilir.

Şimdi Gazze var.

Kendisini savaşın sürdürülmesine, baskı ve adaletsizliğe adanmış –hepsi de baştan aşağı tüyler ürpertici bir kelime olan güvenlik adına– ve bunlarla beslenen kocaman bir askeri makinenin, birçok İsrailinin yaşadığı Lübnan 2 bozgunundan sonra uslu duracağına ve yaralarını saracağına inanmak aptalca ve gülünç olurdu. Ordu geri döndü. Gazze'de, militerleşmiş İsrail kendisine ve dünyada bunu görmeye ihtiyacı olanlara ordusunun sert ve etkili olduğunu ispat etti.

Lübnan 2 ordusundan sorumlu genelkurmay başkanının yerine bir başkası atandı. Düzeni ve savaşçı manevi gücü sağlamak için göreve gelmişti. Bu defa, ordu galip gelecekti.

Bu sözümona iyilik için değişim, bu başarı formülü hakkında benim aklımda kalan en etkileyici ayrıntılardan biri, iletişim ile ilgili: yani konuşma, vesaire vesaire, genellikle kadınların yaptığı türden bir şey, erkeklerin değil –erkekler harekete geçer. Dikkatimi çeken şeyler bu gündelik ayrıntılar oluyor, dramatik başlıklar ya da bunların çoğunlukla yozlaşmış, güç takıntılı başrol oyuncularını değil. Bu durum, Gazze saldırısının ilk günleri sırasında dönemin genelkurmay başkanının ketumluğundan bahseden haberlerle başladı. Röportaja aç olan medya bundan hiç hoşlanmadı. Lübnan 2 sırasında General Dan Halutz konuşmalarında epey cömert davranmıştı. Görevdeki başkan Gaby Ashkenazi'de ise sessizlik dışında hiçbir şey yoktu. Günler geçtikçe ve ordu silahlandıkça, ölü ve yaralıların sayısı hızla, *inanılmaz* bir hızla arttıkça, yeni genelkurmay başkanından bir kelime bile çıkmadı. Radyoda bu durumdan anlayışla ve hatta artan bir takdir ile söz edildi. Bu bir stratejiydi ve aslında gerçektir. Ashkenazi sadece aksi bir general, dilsiz bir İsrail vatandaşı değildi –İsraililer tarihsel olarak “dilbaz” veya “kaypak” olmamaları ile övünürler. Askerlere yöneltilmiş bir radyo reklamının varlığını ben de fark ettim. İsrail radyosunun iyi yönü karma bir araç olmasıdır: Ana istasyonların ikisi resmi olarak ordu radyosudur; fakat genelde sivil “gibi” yayın yaparlar. Anlayamazsınız. *Galey tsahal* kültürel yayınlar, haberler, rock, belirli bir ordu birimi üzerine

odaklanan programlar, tanınmış akademisyenlerin verdiği dersler ve savaşçıları “cep telefonlarını evde bırakmaya” teşvik eden flaş haberler arasında sakince dolaşır.

Gördüğümüz gibi, Lübnan 2'deki problemlerden biri de -hatalardan ders çıkaran ordu analistleri de bu karara varmış olmaları- askerlerin aileleri ile görüşebilmek için yanlarında tuttıkları cep telefonları. Bu, “dünyanın en insani ordusu”na sahip olmanın bedelidir. Bu erkekler ve kadınlar kendi iyilikleri için fazla insaniler. Savaşırken endişe içindeki ailelerini akıllarından çıkarmıyorlar (bu kendi içinde riskli, çünkü ordu için gereken kafa yapısından uzaklaşmış oluyorlar) –hemen evlerini arıyorlar ve nerede olduklarını, durumun nasıl olduğunu, vb. anlatıyorlar. Fakat düşman, dinler ve bekler, ve siz eşinize sıla iznine gidince yemekte ne istediğinizi anlatırken sizi takip eder ve işte buyrun, beklenen sonuç olur.

Lübnan 2, İsrail ordusuna (fazla) insani olmak için bedel ödememesi gerektiğini öğretti.

İsrail toplumuna sunulan derslerden biri de eylemi kelimelerle karıştırmanın cesur, etkili ve askerce-erkekçe olmadığıdır. Sanki, örneğin Aristo'dan beri hiçbir şey değişmemiş gibi: eril kas ve eyleme karşı kadınsı zayıflık ve kelimeler.

Anladıkları Tek Dil Güç

Fakat ben bir yazarım; benim sunacağım tek şey kelimeler. İlaveten, ben “gerçek eyleme” karşı “sadece kelimeler” ya da güçlü/erkeğe karşı zayıf/kadın gibi keskin ikiliklerin baskıcı, saldırgan ve sonuçta düzeni sağlamak için kullanışsız bir yol olduğunu düşünen bir feminist olarak yetiştim. Bu düzen elbette birilerinin işine yarar; aksi takdirde bu kadar hevesle uygulanmazdı; fakat diğer birçok kişiye, en hafif ifadeyle zarar veriyor.

Zarar gören diğerlerinin genellikle, her nedense “bunu istedikleri” söyleniyor.

Medeni olmak ve güç yerine sadece kelimeleri kullanmak isteriz. Kaba kuvvet kullanmaktan nefret ediyoruz, bu “gerçek biz” değiliz; fakat fena halde kıskırtılmış durumdayız.

Eğer, sonunda, ve *sadece* sonunda, kuvvet kullanırsak, bu *onlar* bize başka alternatif bırakmadıkları içindir. Sanki diğerlerinin vahşiliği, zalimliği bize de bulaşmış ve isteğimiz dışında, -sadece bir süreliğine- daha az şefkatli yanımızı ortaya çıkarmaya zorlanmışızdır. İsrail'in efsanevi (ve şimdilik tek kadın) başbakanı Golda Meir'in yıllar önce söylediği gibi: “Günün birinde düşmanlarımızın çocuklarımızı öldürmelerini affedebiliriz; fakat askerlerimizi öldürmeye zorlamalarını hiçbir zaman affetmeyeceğiz.”

Sonra eve gider, başımızı sallarız. Düzen sağlanmıştır. Böyle hareketlere zorlandığımız için üzülürüz –mangal başında oturan ve kızıyla futbol oynayan bu kişi aslında biz değilizdir.

Dikkat çekmek istediğim nokta, karanlık ve suçluluk dolu zamanların ulusal nakaratının, “Anladıkları tek dil güç”, safsatadan ibaret ve hastalıklı olduğu. Ahlaki bir hastalıktan bahsediyorum: sorumluluğun körelmesinden. İngilizcede *sorumluluk*, insan ilişkilerindeki karşılıklı olma halini ifade eder, ve sanıyorum, bu karşılıklılığı üstlenmemiz, benim de sahip olduğum ihtiyaçlarını ve korkularını, kendimde de olduğu için kolayca tasavvur edebileceğim -veya prensipte tasavvur edebileceğim (ve etmem gereken)- bir diğer insana karşı sorumlu (response-able: cevap-verebilir) olduğumu düşünmeyi taahhüt etmektir. İbranicede aynı anlama gelen *akhrayut* kelimesi, “diğer” anlamına gelen *akher* kelimesi ile doğrudan ilişkilidir. “Anladıkları tek dil güç” tipi cümlelerde bu karşılıklılık, ben ve diğeri arasındaki bu temel süreklilik artık kabul edilmemektedir. Böylece, üzerine bir üniforma geçirip evden çıkmak, yolda okula giden çocuklara ateş etmek, diğer insanlara zarar vermek için birkaç kontrol noktasından geçmek mümkün olmaktadır. Bu diğer, “aksi takdirde onlarla konuşamayız” durumu, kendi sembolik kanunumuz dışında ve insan iletişimi sınırlarının ötesinde, tam bir yasaklamadır (bu konu hakkında Slavoj Žižek’in çalışmasına bakınız).

Bu ironik hava da neyin nesi?

Bunu, İsrail bombardımanlarının en kötüsü bittikten birkaç hafta sonra yazıyorum. Bir haftadan daha kısa bir sürede seçimler -bazılarımızın bu saldırı için önemli bir motivasyon olduğunu düşündüğü seçimler- muhtemelen daha militarist, politik açıdan daha tutucu, milliyetçi ve sosyoekonomik meselelere duyarsız bir başka hükümeti başa getirecek. Dün gece, savunmamın zayıfladığı ve en büyük korkularımın amansız bir şekilde ortaya çıktığı bir zamanda, yalnızca daha feci, yıkıcı bir kasılmanın, uyuşmazlığın ve kendini kandırmanın kaçınılmazlığını gördüm. Gündüzleri ironik olabiliyorum, fakat gece büyük bir acizlik çöküyor üstüme, veya dokuz yaşındaki kızımın yatağının yanında, o uykuya dalarken birkaç dakikalığına oturup güvenle kendini bıraktığı sessizliği dinlerken. Yakında, bir saatlik sürüş mesafesinde, insanların soğuk karanlıkta birbirine sokulduğunu, -elektrik olmadan- ailelerin evlerin daha güvenli görünen bölümlerinde biraz daha rahat etmek için toplanarak sonraki patlamayı beklediğini biliyorum.

Gazze’deki “faaliyet” sırasında Tel Aviv yakınında, yaşadığım yerin caddelerinde insanların günlük işlerine gidiyor gibi görüldüğü günler olmuştu; fakat havada bir yoğunluk, bir sıkışma hissettim. Yolunuzdan geçen herhangi biri ile sıradan bir konuşma yaptığınızda, saldırılardan bahsediliyor –buradaki insanlar bunu hemen, gerçekte olmayan bir karşılıklı olma haline çekerek “savaş” demeye başladılar. Manav Racheli “Zor günler”, diyor kendiliğinden, “Ama mükemmel erkeklere sahibiz. Ne yapabiliriz ki? Yoksa yaşamamıza izin vermeyecekler.” Veya

bir arkadaş: “Fakat bu sefer kabul etmelisin, en yumuşak fikirlerinle sen bile. Güneyi vurmaya devam etmelerine izin verebilir miydik?” Tartışmanın ötesinde, bir kez daha, aynı görmediğimiz gerçeklerle ilgili cevap veriyorum:

“Ben korkuyorum. Siz korkmuyor musunuz?”

İkincil Hasar

Örneğin *ikincil hasar* cerrahi teriminden korkuyorum. Hayatta epeyce geç öğrendiğim bir kelime bu. Bunun gibi, yurtdışına, doğup büyüdüğüm ülkeye yaptığım ziyaretlerden biri sırasında. Bir adam ve bir kadın (ben) arasındaki konuşma, eğitimimizin ve sosyalleşmemizin toplumsal cinsiyetle olan ilişkisini tam olarak yansıtıyor:

Adam: Orada durumlar nasıl? Her şey yolunda mı?

Ben: Aslında, epeyce enteresan bir işim var, çocuklar da iyi. Eğer bahsettiğin buysa. Fakat biliyorsun, oradaki çok zor bir durum.

Adam: Tabii. Evet. Her yer berbat... Ama yine de –İsrail, ne büyük bir başarı. Böyle bir büyüme. Tüm zorluklara rağmen.

Ben: Bilmiyorum. Başarının bedeli ne? Bu bedeli kim ödüyor?

Adam: Ne demek istiyorsun? Bedeli kim mi ödüyor? Bizi istemeyen onlardı.

Ben: Biz mi?

Adam: Yani, işte, biz, topluca, biz Yahudiler.

Ben: Bizi istemediler mi? Biz onları istedik mi? Peki bizi istemeleri mi gerekiyordu? Bu çok kolay değil mi? Söylemesi bu kadar kolay mı? Onlar ve biz. Aramızda en başta bir Yahudi devleti istemeyenler de vardı. Onların içinde de tehdit edilmiş hissedenler, aşağılananlar, köylerinden kovulanlar var ve daha da kötü durumdakiler.

Adam: Kötü şeyler olur! Kabul ediyorum, bunlar çirkin şeyler. Fakat bu çorak topraktan bizim ve onların ne yaptığına bir bak. Bu mimari, bu refah karşısında şaşkınım. Çok hayat dolu ve güçlü.

Ben: Bir sonraki ziyaretinde, bir kontrol noktasını görmeye gidelim mi? Orada derin bir ihmal var. Bu, daha önce görmediğin bir şey olacak. Veya Güney Tel Aviv'deki yoksulluk.

Adam: Canım, inkâr içindesin. Acı çekilmeyen ve adaletsizlik olmayan bir dünya yok. Unut bunu.

Ben: Peki ya askere alınan senin oğlun olsaydı? Orta yaşlı Filistinli banka müdürlerini turnikelerde silah zoruyla sıraya dizmek veya hasta kocasına eşlik etmek isteyen bir kadını geri çevirmek zorunda kalan, senin on sekiz yaşından belki biraz daha büyük oğlun olsaydı? Ya da güvenlik çiti denen şeyin diğer tarafında yaşadığı için yaşlı anneni ziyaret edemeyen sen olsaydın?

Adam: İkincil hasar.

Ben: Efendim? O da ne?

Adam: Ona ikincil hasar deniyor.

Bulduğum tanımlardan birine göre ikincil hasar, "amaçlanandan farklı hasar" anlamına geliyor. Savaş savaştır. Amaçlanan –ve buradan anladığım kadarıyla meşru- hasar neydi? O sadece göze göz kısmıydı, onların hak ettiği şeydi.

İkincil hasar, sert ve rasyonel düşünenlerin omuz silktiği savaş döküntüleridir. Kenarlardaki, üstüne basılmış ve kazara yok edilmiş yaşam kırıntıdır. Yok edilmeleri istenmemiştir, muhtemelen gerçek hedef sayılmak için çok önemsiz ve değersizdiler; ama olan oldu işte. İkincil hasar, her şeye rağmen, çatışma içinde bir şekilde oluşan insani veya materyal enkazdır. Generallerin stratejilerini planlarken ve uygularken dikkate almadan yapamayacağı, dayanılamayacak kadar yakında olan saçma detaydır. Sen ve ben buyuz, tam olarak buyuz.

Bu Arada –İsrail İçinde ve Dışında– Diğer Yahudilerin Sesleri?

Benden Türkiye’de yaşayan sizler için yazmam istendi. Bazılarınız, tıpkı bazılarımız gibi, diğer şekillerdeki hasarlardan, çok daha tehlikeli hasarlardan endişe ediyoruz. İsrail devletinin saldırganlığının en yoğun olduğu bu dönemde insanlar izliyor ve kendi sonuçlarını çıkarıyorlar. Yaşadıkları Soykırım’dan ve zulümlerle dolu bir tarihten sonra güvenliğe herkesten daha fazla hakkı olduğunu söyleyen Yahudilerin bu davranışları, Siyonizm adına değil midir? Bu nasıl çözülür? Kim kimin adına acı çekiyor ve kimin diğerlerinden çok hakkı var? Eğer Siyonizm Yahudi ulusal hareketi ise, Filistin’de şu anki zarardan sorumlu tutulması gerekenler elbette Yahudilerdir, hatta “Yahudiler”dir. Tartışma bu şekilde devam eder.

Yahudi aleyhtarı söylemlerin Avrupa’da ve Türkiye’de de sıklaştığının farkındayım; 1960’larda ve 70’lerde Hollanda’da büyüdüğüm zamanlardan veya 1980’lerde Londra’da

yaşadığım dönemdekinden çok daha fazla. Batı Şeria'daki İsrail yerleşkeleri ve askeri kontrol noktaları arttıkça, Gazze'deki nüfus terörize edildikçe ve daha da mahrum bırakıldıkça, İsrail kendisini doğrulayan askeri vizyon takıntısını sağlamlaştırdıkça ve bir sonraki hükümete açıkça ırkçı-faşist partileri seçtikçe bu söylemler artıyor; sizin ülkenizin de, hiç şüphesiz, ilerlemeye karşı veya ilerleme için kendi güçleriyle mücadele etmesi gibi.

Ben Hollanda'da doğmuş ve büyümüş, İsrail'de yaşamaya devam etmekte olan Yahudi, Siyonizm karşıtı bir kadını. Yahudi Soykırımı'ndan kurtulmuş bir ailenin kızı olarak büyüdüm. Annem ve kız kardeşi Berlin'deki ailenin sağ kalan iki üyesiydi; aynı durum Polonya'da küçük bir kasabada yetiştirilen babam ve erkek kardeşi için de geçerliydi. Annem ve babam, her ikisi de Siyonist olmalarına rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımından sonra bir kere daha ev ve ülke değiştirmeyi göze alamadılar. Beni bir Siyonist olarak, sık sık -tek bildiğim evin- Amsterdam'ın ve anadilim olan Hollandacanın "gerçek" yurdum olmadığını tekrarlayarak yetiştirdiler. Oysa hayal edebileceğim kadar gerçek bir yurttu: Çocukluğum güvenli ve korunaklıydı, iyi bir eğitim aldım, iyi beslendim ve iyi bakıldım.

1967'de İsrail, Filistin topraklarını işgal ettiğinde ben sadece on bir yaşındaydım, fakat birkaç yıl sonra, Vietnam'daki ABD savaşını düşünürken, bu işgali de düşünmeye başladım. 1975'te liseyi bitirdiğim zaman, bir yıllığına İsrail'e gittim –ama "gerçek evim" olduğuna inandığım için değil: Orayı kendi gözlerimle görmek için gittim. Benim gördüğüm gerçek, oldukça askerileştirilmiş, milliyetçi, etnosantrik, eşit olmayan ve baskıcı bir toplumun günlük kargaşasıydı. Bu arada, "daha gerçek" olan evimde, Hollanda'da, yavaş yavaş sizin ülkenizden veya Fas'tan, Tunus'tan gelmiş, yalnız ve acınacak haldeki yabancı görünümlü adamların (henüz aileleri olmayan) varlığını fark etmeye başladım. Bu insanlar da, açık tenli Hollandalıların arasında, tıpkı bizler, yani Doğu-Avrupalı Yahudiler gibi yabancı görünümlüydüler. Gerçi biz Yahudilerin birçoğu, daha önce Hollanda'ya gelmiş ve bir dereceye kadar yerleşmiş olduğumuz için, bu benzerliğin farkına varmadık – veya varmak istemedik. O Türk adamların bunun farkında olup olmadıklarını bilmiyorum; buna imkân da yok.

Hollanda'da kaç ilk-nesil Türk kızının benim ailemdekine benzer bir "gerçek ev" kavramıyla yetiştirilmiş olduğunu merak ediyorum. Hayatlarını en iyi bildikleri ülke olan Hollanda'da yaşama istekleriyle, anne-babalarının yabancılaşması ve yetkisizlik hissiyatı arasındaki gerilimi nasıl tecrübe etmişlerdir? Mesela, benim anne-babam, mesleki ve ekonomik açıdan iyi durumda olmalarına rağmen, geniş cüsseli yerli Hollandalıların arasında kendilerini hayatları boyunca küçük, yetkisiz ve güvensiz hissetmişlerdir. Annemin aksanı hiçbir zaman yok olmadı ve bu, onu sonsuza kadar yabancı olarak gösterdi. Babamın yüzü ölesiye Yahudi gibiydi. İkisi de komşularının kendilerini takip eden kişilere dönüştüğüne şahit olmuşlardı.

Böyle bir bilgiden, her ne kadar, bana göre dikkate değer bir saygınlık içinde yaşamış olsalar da kurtulamıyorsun.

Kendimle ilgili bu bilgileri size anlatıyorum, çünkü bunların size şu anda İsrail/Filistin’de yaşayan bir Yahudi kadının nereden geldiği ve “sesinin” nereli olduğu konusunda bir fikir vereceğini umuyorum. Benim gibi başkaları da var -daha küçük ve daha büyük farklarla. İsrail’in alternatif siyasi hareketlerinde ve organizasyonlarında yer alan bazılarımız, ne İsrail’de ne de Filistin’de doğmuş olanlar ve böylece askeri-şovenist devlet eğitiminin ve sosyalleşmenin demir gücünden kaçanlar, İsrail toplumunun bu yönünü daha kolay görebiliyorlar. Diğerleri, farklı ailevi ve sosyal oluşumlardan ve hikâyelerden gelenler, sınıf eşitsizliği, postkolonyalizm, marjinalleştirme ve etnik önyargı veya küreselleşme ile ilgili kendi farklı tecrübelerini ve bakış açılarını getiriyorlar.

Mesela ben büyürken Hannah Arendt hakkında veya bir grup Yahudi entelektüelin 1925’te (1948’de kurulan Siyonist devletten çok önce) kurduğu ve Yahudiler ve Filistinliler için İngiliz Mandası altında iki halklı bir devleti destekleyen Brit Shalom/*Tahalouf Essalem* (Barış Anlaşması) Grubu hakkında bir şey bilmiyordum. Arendt’in "farklı Yahudi sesi" kesinlikle beğenilmedi ve sonradan Siyonistler tarafından kötülendi (Şimdinin başka bir öteki-Yahudi-sesi olan Judith Butler’a göre, Mayıs 2007, *London Review of Books*, http://www.lrb.co.uk/v29/n09/butlo2_.html). Arendt, “milliyetçi bir yaşam felsefesinin reddiyle birlikte sınırdışı edilmeyi, nüfusun bir yerden bir yere naklini ve devletsizliği analiz etmenin ve tüm bunlara karşı çıkmanın siyasi zorunluluğu”ndan bahsetmişti. Arendt’in yazılarıyla karşılaşmam yıllar aldı. *Bund*’u -İkinci Dünya Savaşı öncesinde Yahudi milliyetçiliğine karşı çıkan, Rusya ve Polonya’daki Yahudi sosyalistleri- veya *Mizrahi* Yahudilerinin İsrail/Filistin’de *Aşkenaz* Yahudilerinin egemenliğindeki Siyonist kuruluşlarla olan karmaşık ve son derece eşitliksiz ilişkilerini çok sonra öğrendim.

Kendimizin öteki olma durumuyla ilgili de bir şeyler öğrenmeliyiz –bu doğal bir şekilde gelişmiyor ve geleneksel eğitici ve sosyalleştirici kurumların gündeminde böyle bir kavram yok. Bizler, masum ve apolitik bir şekilde “sadece kendimiz”iz.

İsrail’in protesto gruplarından biri olan *Shovrim Shtika*’da (Sessizliği Bozmak) çalışmaya başlayan bir adamdan bahsedildiğini duydum. Bu grup şöyle diyor:

Sessizliği Bozmak, kıdemli İsrail askerlerinin İkinci İntifada sırasında işgal topraklarında görev yapmış olan askerlerin tanklıklarını bir araya getiren bir organizasyondur. İşgal topraklarında hizmet etmiş olan askerler, kendilerini ciddi şekilde değiştiren askeri hareketlere katılmış ve şahit olmuşlardır. Filistinlilere yönelik taciz vakaları, yağmalama ve tahribat yıllardır devam ettiği ve artık norm haline geldiği halde, hâlâ ordu çıkarı olarak

mazur görülüyor ya da sıradışı, münferit vakalar olarak açıklanıyor. (*Shovrim Shtika*'nın web sitesinden http://www.shovrimshtika.org/about_e.asp).

Bu adam, İsrail/Filistin'i yakın zamanda kendileri için ziyaret etmiş olan Amerikalı arkadaşlarıma, kendisinde hem politik hem de ahlaki anlamda ne gibi değişiklikler olduğunu anlattı. Bir dönem, ihtiyat hizmeti sırasında, El Halil'de görevlendirilmişti. El Halil, Kudüs'ün güneyinde, yaklaşık yüz otuz üç bin Filistinli ve beş yüz Yahudinin yaşadığı bir yer. Şehrin kadim Yahudi köklere sahip olduğunu iddia eden bu küçük Yahudi grubu, şu anda yoğun İsrail askeri koruması altında yaşıyor ve yerel çoğunluk içindeki, çoğu zaman şiddet içeren daimi gerilimin kaynağını oluşturuyor.

Bir ihtiyat askeri olarak yaşadığı ilk olayda, Filistin evlerinde yapılan rutin gece aramalarına katılması emredildiğinde, kendisini üniformalı ve silahlı bir şekilde Filistinli bir ailenin uykulu ve korkmuş suratlarına bakarken bulmuş. Bu asker, Amerikalı arkadaşlarıma o insanların gözlerinde gördüğü korkudan bahsetti. Onun için tam bir sürpriz olmuştu: bir altüst olma. Daha önce hiç kimse ona böyle bakmamıştı. O basit bir şekilde kendisi değil miydi, X, annesiyle babasının oğlu, erkek arkadaş, cumartesi sabahları plaja gitmek için erken uyanan bir sörfçü? Denizi seviyordu. Espressosunu sert seviyordu, ebeveynlerinin ona *barmitzva* hediyesi olarak aldığı, onun yatağında uyumayı seven yaşlı bir Labrador köpeği vardı. O gece, biraz evvel, arkadaşlarıyla arama görevi için çıkmadan önce, birlikte ayçekirdeği yiyip tavla oynamışlardı. Dışarı çıkmadan hemen önce, temiz olmayan askeri tuvalete gitmişti (ihtiyat görevinde en çok nefret ettiği şeylerden biri) –gözleri yine bileklerine yığılmış olan bu üniformadaydı.

Bu detayları uyduruyorum –bence bunlar, ve hayal etme gayreti, en az, şu sıralar okumakta olduğum El Halil üzerine yazılmış objektif tarihi detaylar kadar gereklidir.

Genç adam önce ellerine baktı, sonra da o insanların gözlerine.

Amerikalı arkadaşlarıma, o anda kendimizin kötü olduğunu düşünmeyi bilmediğimizi anladığımı söyledi -en temelde, kendimizi içeriden, masum ve iyi niyetli olarak deneyimliyoruz: alışılmış.

İnsanlar bunu göremedikleri ya da görmelerine izin verilmediği sürece, masum (daima "masum") kurbanlar ve iyi kadınlar/kocalar/babalar/eşler olmaya ek olarak, aynı zamanda ciddi bir şekilde zarar verebilir, can yakabilir ve korkutabilirler; ahlaki olarak sorumlu olmanın ne demek olduğunu gerçekte bilmiyorlar. Gördüğünüz gibi, "ek olarak" ve "aynı zamanda" yazıyorum. Feminist epistemoloji ve ahlak, engelleyici ve yıkıcı ikiliklerin ötesinde

düşünür. Karşı karşıya olduğumuz, iyinin veya kötünün kazanacağı bir oyun değildir. Eğer bu seninle benim aramızda bir mücadele ise, o zaman her birimiz kendisinin iyi ve ötekinin kötü olduğuna inanacaktır.

İsrail/Filistin’de sürekli ortaya çıkan trajik bir gerçek var: Kurbanların hepsi *aynı zamanda* kolaylıkla suçlu da olabiliyor. (Günümüzde İsraililerin çoğu için “kurban olma”nın önemsiz bir konu olduğunu eklemekte yine de acele ediyorum.)

Yahudi milliyetçiliği hakkında farklı muhalif Yahudi sesler uzun zamandır mevcut ve hatta yükselmekte; devletin Siyonist politikaları, diğer uluslararası faktörler ve gelişmeler tarafından desteklenir ve güçlendirilir, daha baskıcı, saldırgan ve neredeyse ırkçı ve etnosantrik bir hal alırken, seslerini daha fazla duyurmaya başladılar. Bu sesler, her ne kadar kitlesel medyada daha az duyulsa da, Yahudi cemaatlerinin var olduğu her yerde artık az ya da çok duyuluyor.

İstanbul Ziyareti

İstanbul’u ilk kez geçtiğimiz sonbaharda ziyaret ettim. Gitmeden önce Orhan Pamuk’un bazı kitaplarını okumuştum. Birkaç yıl önce, İsrail’de katıldığım yerel eylemlerde, Mehmet Tarhan ve Türkiye’deki antimilitarist hareket hakkında bir şeyler öğrenmiştim. Bir değerlendirme yapmak için pek az şey. Fatih Akın’ın bazı filmlerini izledim. Tanınmış ilerici tarihçi Perry Anderson’ın yakın dönem Türkiye tarihi üzerine yazdığı birkaç yazıyı okudum. Bana öyle geldi ki, İsrail ve Türkiye’de insanlar, birbirine benzeyen önemli meselelerle mücadele ediyorlar. İnsanlarımız kurumsal anlamda laikleştirilmiş, ancak aynı zamanda muhafazakâr, dini kimliklerle tanımlanmış toplumlarda yaşıyorlar. Görünen o ki, toplumsal enerjinin çoğu, milli gururun sürekliliği ve beslenmesi için harcanıyor; bunun önemli bir kısmı da gururlu militarist bir kültüre katılıma içeriyor. Toplumlarımızdaki toplumsal cinsiyetle bağlantılı sorunlar, olağan hiyerarşiler ve ikililer üzerine düşünmek her iki toplum için de aydınlatıcı olabilir.

Berlin Ziyareti

Berlin’i ziyaret ettim.

Telefonda annemle konuşuyordum; ona gün içinde karşılaştığım şeylerden, maceralarımdan ve düşüncelerimden bahsediyordum. Annem, daha önce yazdığım gibi, Berlin doğumludur. 1939 yılında, on dört yaşında bir kız olarak son anda kaçtığından beri buraya geri gelmedi. Gelemiyor, anıları ve duyguları buna izin vermiyor. Ailesiyle birlikte nerede yaşadıklarını hatırlıyor, Landsbergerstrasse ve Neue Koenigstrasse’de. Başarısız bir şekilde haritalarıma

baktım durdum. Bu sokakların Friedrichshain/Prenzlauerberg bölgesinde olduğunu biliyordum. Muhtemelen, savaştan sonraki değişiklikler sırasında, komünizme geçerken ve komünizmden çıkarken, Duvar yükselirken ve yıkılırken bu sokaklara da yeni isimler verilmiş olduğunu düşündüm.

Berlin'e ikinci gidişimde, Prenzlauerberg'de Kaethe Kollwitzplatz üzerindeki bir çocuk parkında şanslı bir tesadüf eseri, başkasıyla konuşurken bize kulak misafiri olan bir Alman adam, araya girdiği için dilediği özürden sonra, bu iki sokağın artık var olmadığını söyleyene kadar böyle düşünmeye devam ettim. Sokaklar bombalarla dümdüz edilmişlerdi. İşin garibi, bu ihtimal hiç aklıma gelmemişti. Sanki David, Elka, Mieschen, Sueschen ve Friedl Fink'in ülkeden sürülmüş ve gaz odalarında öldürülmüş oldukları gerçeği, benim yıkım ülkesindeki hayal etme kapasitemi tamamen ele geçirmişti.²

New Profile'daki kadınların ve erkeklerin yaptıkları işin önemli bir bölümünün, İsrail halkının hayal etme kapasitesini, İsraililerin kendilerini ve parçası oldukları kültürü eleştirel bir şekilde algılama kabiliyetlerini canlandırmaya yönelik olduğu söylenebilir.

Ordudaki “askerlerimiz”i desteklemek amacıyla resimler yapmak ve paketler göndermek için büyütülmüş,

küçük bir savaşçı gibi gururla giyinmiş,

kendisini anaokulundan almak için gelen babasının haki renkli üniformasını giydiğini gören,

yerel ve ulusal yönetimlerde ve iş hayatında başarının ayrılmaz bir şekilde ve çoğu kez açıkça o kişinin askeri kariyerine bağlı olduğu bir toplumda yaşayan

bir kişi için,

on sekiz yaşına gelmek ve askerlik hizmetinin belki de, neredeyse evrensel olarak düşünüldüğü gibi “topluma bir katkı” olmadığını düşünmek kolay değildir. Çoğu zaman sadece kendi kendine, belki de, bu ülkede ve üç milyon Filistinlinin askeri işgali yaşadığı şu durumda, askerlik hizmetinin şu anda, tam olarak baskıya, ağır eşitsizliklere, açıkça şiddete bir katkı olduğunu düşünmek de kolay değildir.

Yine de, hayal etme kapasiteleri artık otomatik olarak askerlik hizmetini içermeyen genç İsraililer de var. Bu bazen vicdani/ideolojik sebeplerle gerçekleşir –çünkü bu gençlerden bazıları, eğitim sisteminin ve medyanın inandırıcı olmayan, aldatıcı ve kendinden-hoşnut retoriğine inanır ve onların barış, demokrasi ve eşitlik hakkındaki sloganlarının ordunun

yaptıklarıyla hiçbir ortak noktası olmadığını fark ederler. Ne de olsa ergenlik, otoritenin büyüünün bozulduğu ve sorgulandığı başlıca yaşam evresidir.

Toplumun giderek genişleyen uçlarında yaşayan ve bir tür sosyoekonomik mahrumiyet duygusu ile askerlik yaşına erişen genç İsraililer de var. Neden bu insanlar hayatlarını -en iyi ihtimalle üç yıllarını, en kötü ihtimalle daha fazlasını-sorumluluk kabul etmeyen bir toplumu temsil eden bir kurum için vermek zorunda? Veya: Onlar üç yıllarını orduda harcarken aileleri, hayatlarına değerli bir gelir kaynağı olmaksızın devam etmek zorunda kalacaklar.

Muhafazakâr militarist düşünceye sahip olanlar, onları tembellikle ve ahlaki düşüklükle suçlayacak olsalar da, en basit şekilde savaştan bıktığını, katı, muhafazakâr askeri sistemin bir parçası olma fikriyle ahlaki ya da kişisel olarak motive edilmiş hissetmediğini söyleyen ve dünyanın diğer yerlerindeki şanslı akranları gibi çalışmak, seyahat etmek ve öğrenim görmek istediğini belirten genç İsraililer de var.

New Profile, gündelik, sivil İsrail toplumundaki aşırı askeri zihniyetin varlığı hususunda kamuoyu bilincini artırmaya çalışmanın yanı sıra -bu amaç için açık olan yasal kanalları kullanarak- askerlik hizmetini yapmamaya karar veren İsrailileri de desteklemektedir. Kendi bağımsız eleştirel düşünce formlarını geliştirmiş feminist bir topluluğun manevi desteğini sunabiliriz ve gerekli olduğunda yasal destek sağlamak amacıyla para toplamaya çalışırız.

İsrail’de Seçim Günü Sonrası

10 Şubat 2009 –beklediğimiz gibi, İsraili seçmenlerin çoğunluğu sağcı ve aşırı sağcı partileri seçtiler. Bunu karanlığın daha da derinleşmesi olarak görüyor ve hissediyorum. Bu sonucun şaşırılacak bir yanı olmasa dahi, bugün, seçimin ertesi günü, sıkıntılı ve umutsuz hissediyorum. Aklımda şu klişe düşünce var: Çocuklarıma nasıl bir dünya sunuyorum? Bunun saçma bir formülasyon olduğunu biliyorum, çünkü bu, her şeyin soruyu sorana, bireye, orta yaş geçmiş bu kadına bağlı olduğunu söyleyen, sınırsız gücün farz edildiği bir fanteziye dayanır. Bu da gülünçtür. Bu makaleye bir sonuç yazmaya çalışırken ve belli belirsiz de olsa seslendiğim Türkiye’deki sizleri düşünürken aklımda olan şey bu.

Örneğin, çocuklarımıza ulusal sınırların dayanışmadan daha az değerli olduğu bir dünya sunmak isteyebilirim. Böylece, bizim gibi, mutlakiyet politikasına -ister orduda uygulandığı gibi maddi/fiziksel gücün mutlakiyeti olsun, ister cinsiyet, sınıf, etnik köken ya da dinin uzlaştırılmayan katı kategorileri olsun- körü körüne bağlı olmayı reddeden yakın ve uzak komşularımıza -somut olarak ve/veya ruhen- güvenebiliriz. Devam eden, cömert bir düşünce alışverişi içinde onlara güvenmek ve onlardan destek görmek. Böylece, güvenli bir şekilde şunu söyleyebiliriz: *Çocuğum, yanılıyorsun –anladığımız tek dil konuşma, gerçekten zor,*

karmaşık, zengin, kafa karıştırıcı, ıstıraplı ve olağüstü konuşma! Bunun için, size doğru bakıyorum ve elimi uzatıyorum.

¹ Galev tsahal: İsrail’de ordunun radyo kanallarından birisinin adı.

² Buradan sonraki paragrafa anlamlı bir geçiş kurmamayı tercih ediyorum.